ئەنتۆنیۆ گرامشی: لە نێوان شۆڕشگێڕی ترانس کولتووری و گۆڕینی میحوەرەکان بەرەو ئەندامێتی.. و . لەعەر□ بیەوە (یاسین لەتیف)

ئەنتۆنیۆ گرامشی: لە نێوان شۆڕشگێڕی ترانس کولتووری و گۆڕینی میحوەرەکان بەرەو ئەندامێتی نا وابەستەیی – ڕێبازێکی پۆست کۆلۆنیالیزم)..

‏"هەرچەندە مێژووی هەر وڵاتێک کۆنتر بێت، ئەو چینە کەڵەکەبووانەی تەمەڵ و مشەخۆرن لەسەر 'میراتی کۆن' دەژین، هاوکات خانەنشینەکانی مێژووی ئابووری ژمارەیان زیاتر و قورستر دەبن." ئەنتۆنیۆ گرامشی (١٨٩١-١٩٣٧)، بیرمەندی مارکسیزمی ئیتاڵی، بە یەکێک لە دیارترین کەسایەتیە ڕۆشنبیرەکانی سەدەی بیستەم دادەنرێت. بەشداریەکی قووڵی تیۆری لە بیری سیاسی و کولتووری و کۆمەڵایەتیدا کردووە ، بیرۆکەکانی چوارچێوەی سنوری ئیتالیایان تێپەڕاندووە و بوون بە ئامرازی شیکاری جیهانی بە تایبەتی لە چوارچێوەی لێکۆڵینەوەکانی پۆست کۆلۆنیالیزم ، لێکۆڵینەوەکانی گرامشی لە دەوری خوێندنەوەی شۆڕشگێڕێکی ترانس کولتوری دەسوڕێتەوە لە گەڵ تەرکیز کردنە سەر چەمکی هەژموون . بیرۆکەی ئۆرگانیک و گۆڕانکاریە کولتووری-سیاسیەکان کە دەتوانن بەشداربن لە بنیاتنانی ئۆرگانیکی ناوابەستە لە ڕێگەی ڕێبازی پۆست کۆلۆنیالیزمەوە . ئامانجی توێژینەوەکە ئاشکرا کردنی ئەوەیە کە چۆن بیرۆکەکانی گرامشی بەکاربهێنرێت بۆ تێگەیشتن لە داینامیکی هێز لە چوارچێوەی پۆست کۆلۆنیالیزم و جەختکردنەوە لەسەر تواناکانی بۆ دووبارە داڕشتنەوەی پەیوەندیە کۆمەڵایەتی و سیاسیەکان لە جیهانی غەیرە ڕۆژئاوایدا . گرامشی چۆن چۆنی دیاردەی هەژمونی کولتوری ئیمپریالیستی بەسەر کولتورە وابەستەکاندا پێناسە دەکات؟ ، ئایا ستراتیژێتێکی پێویست هەیە پەیڕەو بکرێت بۆ بەرەنگاری ڕۆشنبیری و بە دەست هێنانی ڕزگاریەکی تەواو سیاسی ؟ .

‏(گرامشی و پۆست کۆڵۆنیالیزم)

گرامشی لە شاری سەردینیا لەدایک بووە کە یەکێکە لە ناوچە پەراوێزخراوەکانی ئیتاڵیا ئەمەش هەستیاریەکی تایبەتی پێبەخشی بە پرسەکانی پەراوێز و ناوەند ، ئەو کات چالاکوانێکی سیاسی بوو لە حیزبی شیوعی ئیتالیا، ساڵانێکی زۆر لە زیندان لە ژێر دەسەڵاتی ڕژێمی فاشیستی بەسەر بردووە لە (١٩٢٦-١٩٣٧) ، لە نووسینی "دەفتەرەکانی زیندان"دا، کەمەڵێک تێبینی فەلسەفی و سیاسی کە بنەمای بەشداریە تیۆریەکانی گرامشی پێکهێنا ، وەک بیرۆکەکانی سەبارەت بە هەژموون، ڕۆشنبیری ئۆرگانی ،جەنگی مانۆڕی و بابەتی کە کەرەستەکانی شیکردنەوەی تێدا خستە ڕوو بۆ تێگەیشتن لە پەیوەندیەکانی چینایەتی و ڕۆشنبیری لە کۆمەڵگاکانی سەرمایەداریدا . بەم پێیە لێکۆڵینەوەکانی پۆست کۆلۆنیالیزم هەوڵدەن بە تێگەیشتن و هەڵوەشاندنەوەی پێکهاتەی ئیمپریالیزم کە کاریگەریەکانی بەردەوام بوون لە مەڕ پەیوەندیەکانی کۆمەڵایەتی و ڕۆشنبیری پاش کۆتایهێنان بە ئیمپریالیزمی فەرمی . بیرمەندانی وەک ئەدوار سەعید و هۆمی بابا و گایاتری سپیڤاک بیرۆکەکانی گرامشیان بەکارهێناوە بە شیکردنەوەی هەژمونی کولتوری و سیاسی لە چوارچێوەی پۆست کۆلۆنیالیزمدا . چەمکی هەژمون لای گرامشی ئاماژەیە بە کۆنترۆڵکردنی چینی دەسەڵاتدار لە ڕێگەی قبوڵکردنی کولتوریەوە نەک هێزی زۆرەملێ ، بەو مانایەی گونجاندن لەگەڵ بیرۆکەی کۆلۆنیالیزمی کولتوری و کۆنترۆڵکردنی "لۆژیکی گشتی" لە کۆمەڵگا کۆلۆنیالیزمەکاندا .

(گرامشی وەک شۆڕشگێڕێکی ترانس کولتوری

چەمکی هەژموون و بەکارهێنانەکانی پۆست کۆلۆنیالیزم)

چەمکی هەژموون یەکێکە لە بەشداریە هەرە دیارەکانی گرامشی ، گرامشی پێیوایە هەژمون کاتێک بەرجەستە دەبێت کە چینی دەسەڵاتدار بتوانێت جیهانبینی خۆی وەک بەشێک لە "لۆژیکی گشتی" کۆمەڵگا بسەپێنێت. بە ئەوەی خەڵک وەک شتێکی ئاسایی قبوڵی بکات لە چوارچێوەی پۆست کۆلۆنیالیزمدا ، دەکرێت هەژموون وەک میکانیزمێک بخوێنرێتەوە بە درێژدان بە

کۆنترۆڵی ڕۆژئاوا لە ڕێگەی کولتوور و پەروەردە و میدیاوە ، بە نمونە دەکرێت کاریگەری هەژموونی ڕۆژئاوا ببینرێت بە بەردەوام بوونی مۆدێلی ڕۆشنبیری و ئابووری ڕۆژئاوا وەک ستانداردێکی جیهانی تەنانەت لەو کۆمەڵگایانەش کە سەربەخۆیان بەدەستهێناوە .

(پێناسەی هەژمون لای گرامشی)

گرامشی هەژمون وەکو پرۆسەیەک پێناسە دەکات کە بەهۆیەوە جیهانبینی چینی دەسەڵاتدار دەسەپێنرێت بەسەر هەموو کۆمەڵگادا بە

چەشنێک ئەم دیدە دەبێتە بەشێک لە " لۆژیکی گشتی " کە تاکەکان بە ئارەزووی خۆیان وەری دەگرن نەک بە هێزی زۆرەملێ بە پێچەوانەی کۆنترۆڵی ڕاستەوخۆوە کە پشت بە سەرکوت دەبەستێت . هەژموون پشت بە قبوڵکردنی کولتوری و ئایدیۆلۆژی دەبەستێت ، ئەمەش وا دەکات زیاتر بەردەوام بێت . هەژموون لە ڕێگەی دامودەزگاکانی کۆمەڵگەی مەدەنی وەک پەروەردە، ڕاگەیاندن، ئایین و کولتوورەوە ، بە دیدەت، کە هۆشیاری بەکۆمەڵ لە قاڵب دەدەن و بەهاکانی چینی دەسەڵاتدار دەچەسپێنن .

‏(پێکهاتەکانی هەژموون) .

‏قبوڵکردنی خۆبەخشانە: – هەژموون تەنها پشت بە هێز نابەستێت بەڵکو بەندە بە توانای چینی دەسەڵاتدارە تا ئەو ڕادەیەی چینەکانی دیکە قەناعەت پێبکات کە بەرژەوەندییەکانی گونجاوە لەگەڵ بەرژەوەندییەکانی تەواوی کۆمەڵگا . هاوکات دەرکەوتن و قبوڵکردنی خۆبەخشانە لە وەرگرتنی مۆدێلی کولتوری و ئابووری ڕۆژئاوا لەلایەن نوخبە ناوخۆییەکانەوە وەک ستاندارێکی "جیهانی" لە چوارچێوەی پۆست کۆڵۆنیالیزمدا .

‏دامەزراوە ڕۆشنبیرییەکان : – دامەزراوەکانی وەک قوتابخانەکان، زانکۆکان، کەرەستەکانی میدیا و دامەزراوە ئاینیەکان ئامرازگەلێکی سەرەکین بۆ بڵاوکردنەوەی باڵادەستی و هەژموون کە شێوازی لە قاڵبدانی تاکەکانە بۆ بینینی جیهان ، بۆ نمونە لە وڵاتانی دوای ئیمپریالیزم زمانە کۆلۆنیالیزمەکانی (وەک ئینگلیزی) لە پەروەردەدا بەکاردەهێنرێن بۆ بەردەوام بوونی هەژمونی مۆدێلی ڕۆژئاوایی .

‏لۆژیکی گشتی : – ئاماژەیە بۆ ئەو بیروباوەڕ و بەهایانە کە لە کۆمەڵگادا دەبنە " سروشتی ". گرامشی پێیوایە لۆژیکی گشتی بەلایەن نییە، بەڵکو بە شێوەیەک لە قاڵب دراوە کە بەرژەوەندی چینی دەسەڵاتدار تێدا ڕەنگ بداتەوە . دەرکەوتنی لۆژیکی گشتی لە قبوڵکردنی مۆدێلی مۆدێرنەو گەشەکردنی ڕۆژئاوا وەکو تاکە ڕێگای پێشکەوتن لە چوارچێوەی پۆست کۆڵۆنیالیزم .

‏هاوسەنگی نێوان هێز و قبوڵکردن : -هەژموون بە تەواوی دەسەڵاتی زۆرەملێ ڕەدناکاتەوە بەڵکو قبوڵکردنی کولتوری لەگەڵ دەسەڵاتی سیاسی و سەربازی تێکەڵ دەکات . لە کاتێکدا قبوڵکردن شکستی هێنا چینی دەسەڵاتدار پەنا بۆ سەرکوتکردن دەبات.

‏(ئامرازەکانی هەژموون لە چوار چێوەی پۆست کۆڵۆنیالیزم) .

‏لە کۆمەڵگاکانی دوای کۆلۆنیالیزمدا، هەژموونی ڕۆژئاوا لە ڕێگەی

چەند میکانیزمێکەوە بەردەوامە: —
‏زمان: زمان ئامرازێکی سەرەکی هەژموونی کولتوورییە بە کار هێنانی زمانە کۆلۆنیالیزمەکانی(وەک ئینگلیزی یان فەرەنسی) لە پەروەردە و ئیدارەدا باڵادەستی کولتووری ڕۆژئاوا بەردەوام دەکات و زمانە ناوخۆییەکان پەراوێز دەخات. بۆ نمونە لە هیندستان زمانی ئینگلیزی بووە بە زمانی نوخبەی پەروەردەیی و کارگێڕی و زمانەکانی وەک هیندی یان تامیل لە هەندێک چوارچێوەدا پەراوێز خراون . پەروەردە: سیستەمی پەروەردە لە وڵاتانی دوای ئیمپریالیزم زۆرجار میتۆدی ڕۆژئاوایی بەکار دەنن کە تەرکیز دەخەنە سەر گێڕانەوەی مێژوویی کۆلۆنیالیزم بەمەش کولتوورە ناوخۆییەکان بێ بەها دەکەن . بۆ نمونە لە ئەفریقا مەنهەجەکان سەرنج دەخەنە سەر مێژووی ئەوروپا لەسەر حیسابی مێژووی ناوخۆیی ئەفریقا. ڕاگەیاندن و ڕۆشنبیری گەلی: ئامرازەکانی ڕاگەیاندنی جیهانی تەرویج دەدات بە نەرم و بەهاکانی ڕۆژئاوا وەکو تاکگەرایی و بەرخۆری ، ئەمەش کاریگەری دەنوێنێت لە سەر ناسنامەی ڕۆشنبیری گەنجانی کۆمەڵگاکانی پاش ئیمپریالیزم . بۆ نمونە باڵادەستی هۆلیوود و میدیای ڕۆژئاوایی لە داڕشتنی پێوەرەکانی جوانی و سەرکەوتن لە ئاسیا و ئەفریقا . نوخبە ناوخۆییەکان: نوخبە ناوخۆییەکان ڕۆڵ دەگێڕن لە بەهێزکردنی هەژموون بە وەرگرتنی مۆدێلی ڕۆژئاوایی لە سیاسەت و ئابووری و کولتوور. گرامشی ئاماژە بەو نوخبەیانە دەکات پێیان دەڵێت “ڕۆشنبیری نەریتی” کە خزمەت بە بەرژەوەندی چینی دەسەڵاتدار دەکەن .

‏(ڕۆشنبیری ئۆرگانیک و ڕزگار بوونی ڕۆشنبیری)

‏چەمکی ڕۆشنبیری ئۆرگانیک یەکێکە لە پایە بنەڕەتیەکانی بیرکردنەوەی ئەنتۆنیۆ گرامشی بەو پێیەی نوێنەرایەتی ئامرازێکی ناوەندی دەکات بۆ بەرەنگاربونەوەی هەژموونی کولتووری و سیاسی ، بە پێچەوانەی ڕۆشنبیری تەقلیدی کە خزمەت بە بەرژەوەندی چینی دەسەڵاتدار دەکات . ڕۆشنبیری ئۆرکانیک بە توندی پەیوەستن بەو چین و کۆمەڵانەی کە پەراوێز خراون و کار دەکات بۆ بەرز کردنەوەی ئاستی هۆشیاری ڕۆشنبیری و سیاسیان و بونیادنانی دژە هەژموون لە چوارچێوەی دوای ئیمپریالیزم . ڕۆڵی ڕۆشنبیری ئۆرگانیک سنورە چینایەتیەکان تێدەپەڕێنێت و شوناسە کولتووری و نەتەوەیە پەراوێزخراوەکان لەخۆدەگرێت، ئەمەش وایکردووە کە لە بەرەنگاربونەوەی هەژموونی ڕۆژئاوادا ڕۆڵی سەرەکی هەبێت . ئەم توێژینەوەیە ئامانجی وردەکاری ڕۆڵی ڕۆشنبیری ئۆرگانیکە، تیشک دەخاتە سەر ئەرکەکانی، ستراتیژیەکانی، بەکارهێنانی پراکتیکی و ئەو ئاڵنگاریانەی کە لە چوارچێوەی دوای ئیمپریالیزمدا ڕووبەڕووی

دەبەتەوە . لەم ڕوانگەیەوە گرامشی لە “دەفتەرەکانی زیندانـدا” جیاوازی دەکات لە نێوان دوو جۆر ڕۆشنبیردا:

ڕۆشنبیری نەریتی: سەر بە نوخبەی ڕۆشنبیرە نەریتییەکانە (وەک ئەکادیمی و قەشە و کاهینەکان)زۆرجار سەربەخۆ لە ململانی چینایەتی کار دەکات بۆ بەردەوامکردنی هەژموونی کولتووری چینی دەسەڵاتدار .

ڕۆشنبیری ئۆرگانیک: لە ناو چین یان گروپێکی کۆمەڵایەتی دیاریکراوەوە سەرهەڵدەدات و بەرژەوەندییەکانی خۆی دەردەبڕێت و وەک ڕێکخەر و کۆکەرەوەیەک مامەڵە دەکات . ڕۆشنبیری ئۆرگانیک مەرج نییە ئەکادیمیک بێت، دەکرێت نووسەر، هونەرمەند، چالاکوان، یان مامۆستایەک بێت کە پەیوەندییەکی تۆکمەو نزیکی بە کۆمەڵگاکەیەوە هەبێت لە چوارچێوەی دوای ئیمپریالیزم . ڕۆڵی ڕۆشنبیری ئۆرگانیک فراوانتر دەبێت و نوێنەرایەتی گروپە پەراوێزخراوەکانی کولتووری و نەتەوەیی دەکات وەک گەلانی ڕەسەن، جووتیاران، یان کەمینە زمانییەکان لە بەرامبەر هەژموونی ڕۆشنبیری ڕۆژئاوا .

٣(ئەرکەکانی ڕۆشنبیری ئۆرگانیک

١ڕێکخستنی هۆشیاری بەکۆمەڵ: ڕۆشنبیری ئۆرگانیک کار بە بەرزکردنەوەی هۆشیاری کولتوری و سیاسی گروپە پەراوێزخراوەکان دەکات ، کە یارمەتی دەدات لە ڕەنگ و ڕیشەی پەراوێزخستنی خۆی تێبگات و دیدی ڕەخنەگرانەی پەرەپێدەدات بە هەژموون . بە نموونە لە چوارچێوەی پۆست کۆلۆنیالیزمدا، ڕۆشنبیری ئۆرگانیک گێڕانەوەی کۆلۆنیالیزم هەڵدەوەشێنێت کە ڕۆشنبیری ڕۆژئاوا وەک ستانداردی مۆدێرنیتە دەخەنە ڕوو . بەرهەمهێنانی زانیاری ناوخۆیی: بەشداری دەکات لە بەرهەمهێنانی ئەو زانیاریانەی کە ڕەنگدانەوەی ئەزمون و بەها ناوخۆییەکانە، وەک ئەدەب، هونەر، یان لێکۆڵینەوەی مێژوویی بە بەرەنگاربونەوەی هەژمونی کولتووری . بە نموونە بەرهەمهێنانی بەرهەمی ئەدەبی بە زمانە ناوخۆییەکان بۆ پێشخستنی ناسنامەی ڕۆشنبیری .

٢ ڕێکخستن و کۆکردنەوە: کار دەکات وەک ناوبژیوانێک لە نێوان گروپە پەراوێزخراوەکان و دامەزراوە سیاسی و کولتوورییەکان ، هاوکات یارمەتیدەرە بۆ بنیاتنانی بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکانی بەرەنگاری . بە نموونە ڕێکخستنی بزوتنەوە کولتوورییەکان یان سیاسییەکان بە داوای مافی زمانی ناوخۆیی یان چاکسازی لە پەروەردەدا .

٣بنیادنانی دژە هەژمونیک : ڕۆشنبیری ئۆرگانیک هەوڵدەدات بە بنیادنانی دژە هەژمونیک لە ڕێگەی پێشخستنی نۆرم و بەهاو گێڕانەوەی ڕۆشنبیری ناوخۆیی ، ئاڵانگاری “لۆژیکی گشتی ” دەکات کە

لە لایەن هەژموونی ڕۆژئاواوە سەپێنراوە .

‏(ستراتیژیەکانی ڕۆشنبیری ئۆرگانیک لە چوارچێوەی پۆست کۆلۆنیالیزمدا)

‏زیندووکردنەوەی ناسنامەی کولتووری: ڕۆشنبیری ئۆرگانیک تەرکیز دەخاتە سەر زیندوکردنەوەی ڕەگەزە کولتووریە پەراوێزخراوەکان، وەک زمان، هونەر و نەریتە ناوخۆییەکان . بەکارهێنانی پراکتیکی: نگوگی وا تیۆنگۆ لە کینیا داوای کرد ئەدەبیات بە زمانە ئەفریقیەکانی وەک کیکویو بنوسرێت، بەو پێیەی ئینگلیزی بالادەستی کولتوری کۆلۆنیالیزم بەردەوام دەکات. پەرتوکی سڕینەوەی ئیمپریالیزم لە عەقڵدا (١٩٨٦) بەیاننامەیەکە ڕۆڵی ڕۆشنبیری ئۆرگانیک پیشان دەدات لە وەرگردنەوەی ناسنامەی ئەفریقیدا .

‏‏دوبارە نوسینەوەی مێژوو: کاردەکات بە گێڕاندنەوەی گێڕانەوە مێژوویە ناوخۆییەکان کە لە سەردەمی کۆلۆنیالیزمدا سڕاونەتەوە، بە مەبەستی بەرزکردنەوەی شانازی کولتووری و نەتەوەیی .

‏ بەکارهێنانی پراکتیکی: لە هیندستان گروپی لێکۆڵینەوەکانی سەر بە سەرۆکایەتی ڕاناجیت گوها هەوڵەکانی خستە گەڕ بۆ دوبارە نوسینەوەی مێژووی جوتیاران و چینە پەراوێزخراوەکان ، ئەمەش ئاڵانگاری چیرۆکەکانی کۆلۆنیالیزمی بەریتانیای بوو کە تەرکیزی لەسەر نوخبەکان بوو .

‏ هۆشیاری و ڕۆشنبیرکردن: ڕێکخستنی وۆرک شۆپ و وتار و بەرنامەی پەروەردەیی بە بڵاوکردنەوەی هۆشیاری سەبارەت بە ناسنامەی کولتووری و مێژوویی.

‏پراکتیکی کردەیی: لە باشووری ئەفریقا، ستیڤ بیکۆ، سەرۆکی بزووتنەوەی "هۆشیاری ڕەشپێستەکان" ڕۆڵی ڕۆشنبیری ئۆرگانیکی بینی لە ڕێکخستنی بەرنامەی هۆشیاری بە بەرەوپێش بردنی شانازیکردن بە ناسنامەی ئەفریقی لە بەرامبەر ئاپارتایددا .

‏بەرهەمهێنانی بەرهەمی ڕۆشنبیری: بەشداریکردن لە بەرهەمهێنانی بەرهەمی ئەدەبی و هونەری و سینەمایی کە ئەزموونی گروپە پەراوێزخراوەکانی تێیدا ڕەنگ دەداتەوە .

‏بەکارهێنانی کردەیی: لە ڕۆژئاوای ئەفریقا، ئایمە سیزەر و لیۆپۆڵد سەنگۆر بەشداریان کرد لە بزووتنەوەی "نەگریتوددا" بە نووسینی شیعر و شانۆگەری کە شوناسی ئەفریقای شکۆمەند کرد و ئاڵانگاری هەژموونی فەڕەنساشی کرد .

‏ڕێکخستنی سیاسی و ڕۆشنبیری: کاردەکات بە بنیاتنانی بزووتنەوە کۆمەڵایەتی و سیاسیەکان کە داوای مافی گروپە پەراوێزخراوەکان دەکەن، وەک مافی خوێندن بە زمانە ناوخۆییەکان یان پاراستنی میراتی

ڕۆشنبیری .

‏بەکارھێنانی کردەیی: لە بۆلیڤیا، ڕۆشنبیرانی ئۆرگانیکی دانیشتوانی ڕەسەن، وەک ئەندامانی بزووتنەوەی "پاچاکوتی "ڕۆڵیان ھەبوو لە ڕێکخستنی داواکاریە سیاسیەکان بۆ بەرەو پێشبردنی مافی دانیشتوانە ڕەسەنەکان و زمانی کیچوا .

‏(شەڕی مانۆڕی و شەڕی پێگەیی)

‏گرامشی جیاوازی دەکات لە نێوان "جەنگی مانۆڕ" کە شۆڕشێکی ڕاستەوخۆیە لە دژی سیستەمی دەسەڵاتدار و "جەنگی پێگەیی" کە ستراتیژیەکی درێژخایەنە بۆ بنیاتنانی دژە ھەژموون لە ڕێگەی ڕۆشنبیری و پەروەردەوە لە چوارچێوەی دوای ئیمپریالیزم ، شەڕی پێگەیی زیاتر گونجاوە بۆ بەرەنگاربونەوەی ھەژمموونی ڕۆشنبیری ڕۆژئاوا ، ئەوەش پێویستی بە بنیاتنانی دامەزراوەی ڕۆشنبیری و پەروەردەیی ناوخۆیی ھەیە کە ناسنامەی خۆ بەرز بکاتەوە و ئاڵانگاری مۆدێلەکانی ڕۆژئاوا بکەن .

‏(بەرەو ئۆرگانیکی ناوا بەستەیی)

‏ئۆرگانیکی گرامشی ئاماژەیە بۆ پەیوەندی قوڵی نێوان ڕۆشنبیر و ئەو چینە کۆمەڵایەتیەی کە نوێنەرایەتی دەکات ، بە پێچەوانەی ڕۆشنبیری نەریتی کە لە چوارچێوەی کۆمەڵایەتی دابڕاوە ، ڕۆشنبیری ئۆرگانیک کار بۆ پێشخستنی ھۆشیاری چینایەتی و بەھێزکردنی چینە پەراوێزخراوەکان دەکات لە چوارچێوەی پۆست کۆلۆنیالیزمدا . دەکرێت چەمکی ئۆرگانیک بەرفرەوانتر بکرێتەو□ ب□ ج□شنێک کە بونیادی ناسنامەی ڕۆشنبیری و سیاسی سەربەخۆ لە ھەژمونی ڕۆژئاوا بگرێتەوە . ئەندامێتی ناوا بەستەیی پێویستی بە دوبارە داڕشتنەوەی پەیوەندی نێوان ناوەند و پەراوێز ھەیە، بەجۆرێک کە کولتوورە غەیرە ڕۆژئاوایەکان تەنیا وابەستەی مۆدێلی ڕۆژئاوایی نەبن ئەمەش دەتوانرێت لە ڕێگەی دوبارە نووسینەوەی مێژوو و وەرگرتنەوەی چیرۆکە مێژوویەکانی ناوخۆ کە لە سەردەمی ئیمپریالیزمدا پەراوێز خراون یان سڕاونەتەوە بە دیزھێنرێت .

□ پێشخستنی زمانە ناوخۆیەکان: بەرەنگاربوونەوەی بالادەستی زمانەوانی ڕۆژئاوا بە زیندوکردنەوەی زمانە ناوخۆیەکان و بەکارھێنانیان لە پەروەردە و ڕاگەیاندندا.

‏ بنیادنانی دامەزراوەی ڕۆشنبیری سەربەخۆ : دروست کردنی ژینگەی ڕۆشنبیری بە مەبەستی ڕەنگدانەوەی ناسنامەی ناوخۆو پێشخستنی خود ھۆشیاری .

‏(پەرەپێدانی ھۆشیاری بەک□م□□□)

گرنگی: گرامشی پێوایە بنیاتنانی هۆشیاری بەکۆمەڵ بنەمای بەرەنگاربونەوەی هەژموونە لە چوارچێوەی پۆست کۆلۆنیالیزمدا، ئەمەش پێویستی بە بەهێزکردنی گروپە پەراوێزخراوەکانە بە تێگەیشتن لە مێژوو و ناسنامەی خۆیان.

ستراتیژی: ڕێکخستنی ڤۆرک شۆپ و بەرنامەی هۆشیاری لەسەر شوناسی ڕۆشنبیری و مێژوو ، هاوکات بەکارهێنانی میدیای ناوخۆیی بۆ مەبەستی بڵاوکردنەوەی هۆشیاری کولتووری و بەشداریکردنی پێکهاتە ناوخۆییەکان لە بزووتنەوە سیاسی و کولتوورییەکان .

بەکارهێنانی پراکتیکی: لە ئەفریقای باشوور بزووتنەوەی هۆشیاری ڕەشپێستەکان بە سەرۆکایەتی ستیڤ بیکۆ سەرنجی خستە سەر پێشخستنی شانازیکردن بە ناسنامەی ئەفریقییەوە لە ڕێگەی پەروەردەی گەلییەوە .

فەلەستین : ناوەندەکانی ڕۆشنبیری بەرخوردان ئەدەب و هونەر بەرهەم دێنن بۆ مەبەستی پێشخستنی ئاستی هۆشیاری ناسنامەی فەڵەستین بە ڕووبەڕووبونەوەی هەژمونی ئیسرائیل . لە چوارچێوەی ئەفریقای دوای کۆلۆنیالیزمدا، هەوڵەکان بۆ بنیاتنانی ئەندامەتییەکی ناوابەستە لە بەرهەمەکانی نووسەرانی وەک نگوگی وا تیۆنگۆدا دەبینرێت کە داوای بەکارهێنانی زمانە ئەفریقییەکانیان دەکەن لە ئەدەب و پەروەردەدا ، یان لە بزووتنەوە ڕزگاریخوازە کولتوورییەکانی وەک بزوتنەوەی نەگریتود لە ڕۆژئاوای ئەفریقا ، هەروەها دەکرێت بیرۆکەکانی گرامشی بە بزوتنەوەکانی بەرخۆدانی کولتووری لە ئەمریکای لاتینیش بەکاربهێنرێت، وەک بزوتنەوە ڕەسەنەکانی بۆلیڤیا و ئیکوادۆر کە هەوڵدەدات ناسنامەی کولتووری و سیاسی ناوخۆیی بگەڕێنەتەوە.

(ئاڵانگارییەکانی جێبەجێ کردنی بیرۆکەکانی گرامشی لە چوارچێوەی دوای کۆلۆنیالیزمدا)

فرە ڕۆشنبیری: کۆمەڵگاکانی دوای کۆلۆنیالیزم بە فرەچەشنییەکی گەورەی کولتووری تایبەتمەندن، ئەمەش دروستکردنی دژە هەژمونێکی یەکگرتوو قورس دەکات.

جیهانگیری: جیهانگیری ئاڵانگاری نوێ بۆ ئەندامەتی ناوابەستە دروست دەکات، بەو پێیەی هەژمونی کولتووری ڕۆژئاوایی لە ڕێگەی میدیا و ئابوورییەوە بەردەوامە .

دەسەڵاتی ناوخۆیی: لە هەندێک بەستێندا ڕەنگە نوخبە ناوخۆییەکانی دەسەڵاتدار بیرۆکەکانی گرامشی بەکاربهێنن بۆ چەسپاندنی دەسەڵاتی خۆیان نەک بەهێزکردنی پەراوێزخراوەکان.

(ئەنجام)

”دەبێت بە تەواوی ئاگاداری سنوورەکانی خۆت بیت، بەتایبەتی ئەگەر بتەوێت فراوانیان بکەیت”. ئەنتۆنیۆ گرامشی لە ڕێگەی چەمکەکانی

هەژموون، ڕۆشنبیری ئۆرگانی و شەڕی پێگەیی ، توانایەکی فیکری
ناوازە بۆ تێپەڕاندنی کۆنتێکستە ناوخۆیی و مێژوویەکان نیشان
دەدات لە چوار چێوەی دوای ئیمپریالیزم ، بیرۆکەکانی ئامرازێکی
بەهێزن بۆ تێگەیشتن لە داینامیکی دەسەڵاتی کولتووری و سیاسی،
هەروەها بۆ بنیاتنانی ئەندامێتی ناوابەستەیی کە تەحەدای هەژموونی
ڕۆژئاوا دەکات ،لە ڕێگەی بەرەو پێش بردنی هۆشیاری فەرهەنگی و
سیاسی. ڕۆشنبیرانی ئۆرگانیک لە کۆمەڵگاکانی دوای کۆلۆنیالیزمدا
دەتوانن ڕۆڵێکی سەرەکی بگێڕن لە دووبارە داڕشتنەوەی ناسنامەی خود
و گەیشتن بە ڕزگاری کولتووری و سیاسی . لە گەڵ
ئەوەشداجێبەجێکردنی ئەم بیرۆکانە پێویستی بە ڕووبەڕووبوونەوەی
ئاستەنگەکانی جیهانگیری و فرە کولتووریە کە داوای داهێنان دەکات
بۆ گونجاندنی بیرۆکەکانی گرامشی لەگەڵ چوارچێوە ناوخ□یی□کاندا .
چەمکی هەژموونی گرامشی ئامرازێکی شیکاری بەهێز دابین دەکات بۆ
تێگەیشتن لە چۆنیەتی بەردەوامبوونی باڵادەستی کولتووری و سیاسی
ڕۆژئاوا لە کۆمەڵگاکانی دوای کۆلۆنیالیزم . لە ڕێگەی زمان و
پەروەردە و میدیاوە مۆدێلەکانی ڕۆژئاوا وەک ستانداردی گشتگیر
هەژموون دەچەسپێنێت و ناسنامە ناوخۆییەکان پەراوێز دەخات ، لە
گەڵ ئەوەشدا بوونی ستراتیژی شەڕی پێگەیی کە چوارچێوەیەکە بۆ
بەرەنگاربوونەوەی هەژموون، لە ڕێگەی بنیاتنانی دژە هەژموونێکەوە
کە لەسەر بنەمای زیندووکردنەوەی زمانەکان و گەڕاندنەوەی مێژوو و
دامەزراندنی دامەزراوە کولتووری□ سەربەخۆکان ، سەرەڕای ئاڵنگاری
وەک فرە کولتوری و جیهانگیری . چەمکی هەژموون هەر بە نەرمونیانی
دەمێنێتەوەو دەتوانێت ئیلهام بەخش بێت بۆ بزووتنەوەی ڕزگاری
ڕۆشنبیری و سیاسیی لە چوارچێوەی پۆست ئیمپریالیزم ، هەروەها
بیرۆکەکانی گرامشی، بەتایبەتی هەژموون، فیکری ئۆرگانیک و شەڕی
پێگەیی، ئامرازی شیکاری بەهێز دابین دەکات بۆ تێگەیشتن و
بەرەنگاربوونەوەی هەژموونی کولتووری لە چوارچێوەی دوای
کۆلۆنیالیزم . لە ڕێگەی ئەندامێتی ناوابەستە دەکرێت ڕۆشنبیرانی
ئۆرگانیک ناسنامەی ناوخۆیی گەشەپێبدات و ئاڵنکاری مۆدێلی ڕۆژئاوا
بکەن لە ڕێگەی ئستراتیژیەکانی وەک زیندووکردنەوەی زمانە
ناوخۆییەکان و دووبارە نووسینەوەی مێژوو. سەرەڕای ئاڵنگاری وەک
فرە کولتوری و جیهانگیری . بیرۆکەکانی گرامشی بە نەرم و نیان و
گونجاوی دەمێنێتەوە، ئەمەش وایکردووە کە ئامرازێکی گرنگ بێت بۆ
ڕزگاری کولتووری و سیاسی لە جیهانی دوای ئیمپریالیزمدا .
ستراتیژی□کانی بەرەنگاربوونەوەی هەژموون لە چوارچێوەی دوای
کۆلۆنیالیزمدا، کە لە بیرۆکەکانی گرامشیەوە وەرگیراون ، تیشک
دەخاتە سەر بنیاتنانی دژە هەژموون لە ڕێگەی ڕۆڵی ڕۆشنبیری

ئۆرگانیک و زیندووکردنەوەی زمانە ناوخۆیەکان و گەڕاندنەوەی چیرۆکەکانی مێژوویی و بنیاتنانی دامەزراوەی کولتووری سەربەخۆ و پەرەپێدانی هۆشیاری بەکۆمەڵ. دەرکەوتننی نموونەی فەڵەستین و ئەفریقا و هندستان و ئەمریکای لاتین و (کوردستانی ڕۆژئاوا . و.ک) کارێگەری ئەم ستراتیژیانە لە ئاڵنگاری ڕۆشنبیری ڕۆژئاوا ، سەرەڕای تەحەدیاتی وەک فرە کولتووری و جیهانگیری، ئەم ستراتیژانە بە نەرم و نیان و گونجاوی دەمێننەوە، ئەمەش وایکردووە ببنە ئامرازێکی گرنگ بۆ ڕزگاری کولتووری و سیاسی لە کۆمەڵگاکانی دوای کۆلۆنیالیزمدا.

پرسیارەکە ئەوەیە ‏چۆن چۆنی جەنکی بەرەنگاری و شۆڕشگێڕی لەو ڕوبەرانە پێدەگات دژبە کۆڵۆنیالیزمی ئیستەیتانی بۆ ئەوەی ڕزگارییەکی ڕیشەیی لە وابەستەیی بەدەست بهێنین؟

و . لەعەرەبیەوە(یاسین لەتیف)

‏د . زهیر الخویلدی – حوارالمتمدن – ٢١ – ٨ – ٢٠٢٥

‏مواضیع و ابحاث سیاسیة

‏